



ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)
DOI:10.52058/2708-7530-2022-10(17)

VĚDA A PERSPEKTIVY

No10(17)
2022



Ми з України



ISSN 2695-1584 (Print)

ISSN 2695-1592 (Online)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10\(17\)](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10(17))

Věda a perspektivy

N^o 10(17) 2022

Praha, České republika
2022

OBSAH

SÉRIE “Veřejné správy”

- Олена Білик, Маріанна Мороз** 7
ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІСТОРИЧНОЮ СПАДЩИНОЮ МІСТ

SÉRIE “Ekonomika”

- Олена Коба** 22
ВПЛИВ ВІЙНИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ
- Вячеслав Мельник, Олег Поліщук** 30
ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

SÉRIE “Pedagogika”

- Halyna Dida, Iryna Turovskaya** 41
INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICTS) AS A MEANS OF FOSTERING COGNITIVE INTEREST IN MEDICAL COLLEGE STUDENTS
- Yevheniia Protsko** 48
NEW ASPECTS OF DISTANT LEARNING AT A FOREIGN LANGUAGE TEACHER TRAINING UNIVERSITY TODAY
- Svitlana Safarian, Liudmyla Zharikova** 58
TECHNIQUES FOR DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS WITHIN THE IN-SERVICE TEACHER TRAINING SYSTEM



Olesia Skliarenko 68
ASSOCOATIVE EXPERIMENT AS MODERN MEAN OF LINGUISTICS STUDIES

Mariana Tomenchuk 79
CORPUS-BASED STUDY OF IDIOMS WITH ANTHROPONYM COMPONENT

Ірина Красюк, Ольга Петренко 90
ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТУ

Світлана Лупінович, Ірина Лапшина 102
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Галина Ткачук, Володимир Стеценко 115
ТЕХНОЛОГІЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ

SÉRIE “Technické vědy”

Микола Босий 127
ТЕРМОДИНАМІЧНА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЦИКЛУ ТЕПЛООВОГО НАСОСА «ГРУНТ-ВОДА» НА ПРОПАНИ

Олексій Сезоненко, Віктор Алексеєнко 143
ПАЛЬНИКОВІ ПРИСТРОЇ ДЛЯ ОБЛАДНАННЯ ТЕРМІЧНОГО ПЕРЕРОБЛЕННЯ ВІДХОДІВ

SÉRIE “Právní vědy”

Олена Діденко 155
ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ УКРАЇНИ



Věda a perspektivy № 10(17) 2022

ISSN 2695-1584 (Print)

ISSN 2695-1592 (Online)

SÉRIE “Historické vědy”

Сергій Набока

*ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ
КОНТЕКСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*

164





[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10\(17\)-102-114](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10(17)-102-114)

Світлана Лупінович

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-6185-470X>*

Ірина Лапшина

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-7875-9485>*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті розкрито роль використання інформаційно-цифрових технологій не лише в роботі з дітьми з нормотиповим розвитком, а й в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Представлено важливість та практичну значущість сформованої у вчителів початкової школи інформаційно-цифрової компетентності. Визначено загальнодидактичні та специфічні інформаційно-цифрові технології в роботі в інклюзивному середовищі, а саме: технології загального та спеціального призначення, технології комунікаційного супроводу, інформаційно-технологічні засоби доступу.

Проведено дослідження особливостей використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі шляхом використання авторської карти спостереження. На підставі порівняльного аналізу результатів сформованості інформаційно-цифрових компетентностей вчителів початкової школи в типових класах та класах з інклюзивним навчанням з'ясовано, що рівень сформованості інформаційно-цифрових компетентностей у вчителів, які працюють з дітьми із особливими освітніми потребами, значно вище, ніж у вчителів, які працюють з дітьми із нормотиповим розвитком.

Розроблено методичні рекомендації щодо використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Завдяки їх використанню у практиці навчально-корекційної діяльності у компенсаційних, комунікаційних та дидактичних цілях учні із особливими освітніми потребами повноцінно та активно включаються в освітній процес та реалізують індивідуальні освітні стратегії. Акцентовано увагу на найпріоритетнішому напрямі діяльності, що полягає в здійсненні фасилітативного методичного супроводу та підтримки вчителів початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Наступним кроком у підвищенні рівня якості освіти та освітньої діяльності дітей із особливими освітніми потребами є оновлення програм для учнів із особливими освітніми потребами, які мають стати частиною інваріантної складової базового навчального плану початкової освіти.

Ключові слова: початкова школа, інклюзивне середовище, діти із особливими освітніми потребами, інформаційно-цифрові компетентності.

Svitlana Lupinovich

*candidate of pedagogical sciences, associate professor,
head of the Department of Pedagogy and Teaching Methods
Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-6185-470X>*

Iryna Lapshyna

*candidate of pedagogical sciences, associate professor Department of Pedagogy
and Teaching Methods Khortytsia National Academy,
Zaporizhzhia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-7875-9485>*

FEATURES OF USE OF INFORMATION AND DIGITAL TECHNOLOGIES BY PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN WORKING WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN AN INCLUSIVE ENVIRONMENT

Abstract. The article reveals the role of using information and digital technologies not only in working with children with normotypical development but also in working with children with special educational needs in an inclusive



environment. The importance and practical significance of the information and digital competence formed by primary school teachers are presented. General didactic and specific information and digital technologies in work in an inclusive environment are defined, namely: general and special purpose technologies, communication support technologies, information and technology means of access.

A study of the peculiarities of the use of information and digital technologies by primary school teachers in working with children with special educational needs in an inclusive environment by using the author's observation map was conducted. On the basis of a comparative analysis of the results of the formation of information and digital competencies of primary school teachers in typical classes and classes with inclusive education, it was found that the level of formation of information and digital competencies among teachers who work with children with special educational needs is significantly higher than among teachers, who work with children with normotypical development.

Methodological recommendations have been developed for the use of information and digital technologies by primary school teachers in working with children with special educational needs in an inclusive environment. Thanks to their use in the practice of educational and correctional activities for compensatory, communication, and didactic purposes, students with special educational needs are fully and actively included in the educational process and implement individual educational strategies. Attention is focused on the most priority area of activity, which consists of the implementation of facilitative methodical support and support of primary school teachers in working with children with special educational needs in an inclusive environment. The next step in improving the quality of education and educational activities of children with special educational needs is the updating of programs for students with special educational needs, which should become an invariant component of the basic curriculum of primary education.

Keywords: primary school, inclusive environment, children with special educational needs, information and digital competencies.

Постановка проблеми. У наш час інформаційне середовище досягло неймовірних розмірів і проникло в усі сфери людської діяльності. В сучасному світі людина кожного дня має доступ до величезного об'єму інформації, значуща частина якої подається у цифровому вигляді. Інформація, подана шляхом використання технологій, стала звичною частиною сучасного життя будь-якої людини. Людство оточило себе постійним споживанням інформації. Майже в кожному домі є комп'ютери та телевізори. Майже кожен ходить постійно з телефоном, а інколи і не з одним. На роботі, вдома чи в дорозі люди постійно споживають інформацію з безлічі її джерел. Оскільки прогрес не зупиняє свого розвитку вже складно уявити собі хоч якусь галузь людської діяльності в якій би не було обміну інформацією завдяки цифровим

технологіям. Тому і в навчанні спостерігається тенденція до використання цифрових та інформаційно-цифрових технологій (Т. Вакалюк, М. Бойко, Г. Генсерук, О. Спірін, Dr. P. Vican).

Такі технології дають можливість полегшити роботу над структуруванням інформації, над її пошуком, зберіганням та обробленням. У процесі навчання все більше спостерігається проблема того, що дітям стає нудно вчитися за старими уявленнями. Їхню увагу все більше займають гаджети. Тепер для навчання постає нова проблема: зробити його цікавішим для дітей. Ця проблема вирішується шляхом залучення інформаційно-цифрових технологій у процес навчання. Але це не єдина їх користь. Шляхом їх залучення можливо полегшувати процес модифікації та адаптації навчального матеріалу для дітей особливим освітніми проблемами (М. Бойко, Г. Генсерук, Н. Морзе, Н. Дементієвська).

Останні кілька років стали переламними у сфері освіти. Через пандемію та обмеження спричинені нею людство зіштовхнулося з проблемою дистанційного навчання, де інформаційно-цифрові технології стали ключовими у наданні освітніх послуг. Але при звичайному навчанні в закладах освіти все одно необхідність у інформаційно-цифрових технологіях не пропадає. Однак досвід дистанційного навчання дав великий поштовх у підвищенні інформаційно-цифрової компетентності вчителів.

Оскільки робота в інклюзивному середовищі завжди передбачає урахування особливих освітніх потреб усіх дітей в класі, то постає проблема того, як реалізується цей підхід із використанням інформаційно-цифрових технологій. Отже проблема стану використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі є досить поширеною.

Саме тому тема вивчення особливостей використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі є дуже актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У роботах учених висвітлюються різноматні аспекти інноватики освітньої системи та діяльності педагогів, серед яких: доцільність упровадження в освітній процес закладів спеціальної та загальної середньої освіти комп'ютерних технологій обґрунтовують у своїх дослідженнях учені (Б. Айзенберг, О. Белоножко, Т. Дегтяренко, О. Качуровська, О. Кукушкіна, О. Легкий, С. Миронова, Н. Савенок, Д. Солпітер, І. Холковська, Л. Черкасова, М. Шермет, А. Юдилевич та ін.); теоретико-методологічні аспекти формування інформаційної компетентності (Н. Баловсяк, Л. Васильєва, О. Зайцева, С. Зільберман, І. Зимня, О. Іванова, Н. Насирова, С. Тришина, М. Холодна, Н. Яциніна та ін.); дидактичні та методичні доробки застосування



інформаційно-комунікаційних технологій в освіті – у працях Є. Вінниченка, О. Вітюка, М. Жалдака, О. Жильцова, О. Кукушкіної, В. Кухаренка, Н. Морзе, Т. Олійник, Ю. Рамського, О. Співаковського та ін.; психолого-педагогічний аналіз основних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі (В. Безпалько, Т. Зайцева, В. Зінченко, Ю. Машбиць та ін.).

Мета статті – дослідити та розкрити особливості використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-цифрова компетентність вчителів початкової школи при використанні інформаційно-цифрових технологій реалізується не лише в роботі з дітьми з нормотиповим розвитком, а й в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Однак в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами вчителям потрібно оволодіти ще й додатковими компетентностями. За результатами дослідження науковці Н. Горішна та Ю. Запорожченко виділяють такі додаткові (специфічні) інформаційно-цифрові компетентності, що необхідні у роботі в інклюзивному середовищі, як: «модифікація компонентів навчального плану, включаючи зміст, методи навчання й оцінювання успішності, інтегруючи інформаційно-цифрові технології з врахуванням освітніх потреб учнів»; «підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності педагогів інклюзивної освіти, їх обізнаності щодо можливостей використання нових технологій у педагогічній взаємодії з дітьми з особливими потребами» [2, С. 33; 3, С. 142].

Такі додаткові компетенції легко пов'язати із пунктом з професійного стандарту України за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» від 23.12.2020 р. № 2736-20. У пункті № 5 «Перелік трудових функцій (професійних компетентностей, що входять до них)» зазначено пунктом В1 – інклюзивна компетентність [4]. Так у підпунктах В1.1.-В1.3. чітко прописано наступне: «В1.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; В1.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; В1.3. Здатність забезпечити в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів» [4].

Спираючись на це В. Пасічник та Т. Шестакевич, у сумісному дослідженні, до специфічних інформаційно-цифрових технологій у роботі в інклюзивному середовищі відносять наступне: «технології загального призначення (мультимедійні навчальні середовища, інтернет-системи

управління навчанням, довідкові онлайн-ресурси, мобільні застосунки тощо); технології спеціального призначення (спеціалізовані програми відповідно до особливих освітніх потреб, наприклад, комп'ютерна програма для комунікації для дітей з порушеннями аутистичного спектру, навчальний програмно-апаратний комплекс для колективної роботи для дітей з інтелектуальними порушеннями тощо); технології комунікаційного супроводу (комп'ютерні тренажери для вивчення української жестової мови, альтернативні комунікаційні системи тощо); інформаційно-технологічні засоби доступу (читачі екрану, нотатники та дисплеї, які працюють зі шрифтом Брайля, принтери що друкують шрифтом Брайля, засоби доступу для осіб з обмеженням рухової функції, транслятори усного мовлення у текст та транслятори тексту в усне мовлення, засоби запису та субтитрування, технології комунікаційного супроводу та інформаційно-технологічні засоби доступу тощо)» [5, С. 173].

Таким чином, у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами з'являються специфічні умови використання інформаційно-цифрових технологій, що виражаються у додаткових інформаційно-цифрових компетенціях, якими необхідно володіти вчителю.

Отже, інформаційно-цифрові технології в освітньому середовищі є практично значущими. Ці технології різноманітні, та можуть застосовуватися у безліч способів. Саме тому вони надають можливість зробити процес навчання більш ефективним та цікавим для дітей. Інформаційно-цифрові технології з легкістю спрощують багато аспектів у поданні інформації та перевірки її засвоєння здобувачами освіти. До того ж вони допомагають в адаптації та модифікації навчального матеріалу до потреб дітей. Саме тому інформаційно-цифрова компетентність вчителів початкових класів має бути на високому рівні, аби мати можливість користуватися усіма благами інформаційно-цифрових технологій.

Для вивчення особливостей використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі було проведене констатувальне дослідження. Вибірку становили дві групи: вчителі, що викладають у молодших класах з інклюзивним навчанням в складі шести осіб; вчителі, що викладають у типових молодших класах в складі шести осіб.

Констатувальний експеримент проведено із використанням авторської карти спостереження, розробленої на основі критеріїв, прописаних у професійному стандарті України за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» від 23.12.2020р. №2736-20 [4]. Дослідження складалося із двох блоків

Програма констатувального етапу експерименту представлена в таблиці 1.



Таблиця 1

Програма констатувального етапу експерименту

Блоки дослідження	Професійні компетентності	Критерії оцінювання	Форма узагальнення
<p>I блок - стан сформованості інформаційно-цифрових компетентностей вчителів початкової школи в інклюзивному середовищі</p>	<p>1. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.</p> <p>2. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси.</p> <p>3. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.</p> <p>4. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища шляхом використання інформаційно-цифрових технологій.</p> <p>5. Підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності педагогів інклюзивної освіти, їх обізнаності щодо можливостей використання нових технологій у педагогічній взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребам.</p> <p>6. Модифікація або адаптація компонентів навчального плану, включаючи зміст, методи навчання й оцінювання успішності, інтегруючи інформаційно-цифрові технології з врахуванням особливих освітніх потреб учнів.</p> <p>7. Здатність забезпечити в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів шляхом використання інформаційно-цифрових технологій.</p>	<p>– 4 бали – професійна компетентність повністю сформована та активно використовується у професійній діяльності;</p> <p>– 3 бали – професійна компетентність повністю сформована але рідко використовується у професійній діяльності;</p> <p>– 2 бали – професійна компетентність сформована частково та рідко використовується у професійній діяльності;</p> <p>– 1 бал – професійна компетентність неформована та не використовується у професійній діяльності.</p>	<p>Карта спостережень за станом використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі</p>

<p>II блок - застосування інформаційно-цифрових технологій в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами</p>	<p>1. Використання інформаційно-цифрових технологій, як інструментів для забезпечення стратегій інклюзивного навчання в освітньому процесі. 2. Застосування інформаційно-цифрових технологій у стратегії універсального дизайну в освіті. 3. Використання інформаційно-цифрових технологій для адаптації або модифікації навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами. 4. Застосування інформаційно-цифрових технологій при організації процесу навчання, виховання та розвитку учнів з урахуванням їх потреб, здібностей та реальних навчальних можливостей. 5. Використання інформаційно-цифрових технологій для моніторингу процесу навчання учнів з особливими освітніми потребами.</p>	<p>– 4 бали – уміння або навичка повністю сформована та активно використовується у професійній діяльності вчителя; – 3 бали – уміння або навичка повністю сформована але рідко використовується у професійній діяльності вчителя; – 2 бали – уміння або навичка сформована частково та рідко використовується у професійній діяльності вчителя; – 1 бал – уміння або навичка не сформована та не використовується у професійній діяльності вчителя.</p>	
---	---	--	--

В дослідженні першим був застосований блок 1 «Стан сформованості інформаційно-цифрових компетентностей вчителів початкової школи в інклюзивному середовищі». За допомогою цього блоку було отримано відомості про те, на якому рівні сформовані у вчителів початкових класів інформаційно-цифрові компетентності для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, та з якою частотою використовуються ці компетентності в практичній роботі вчителів. Отримані дані було розподілено на рівні: високий, середній та низький (рис. 1).

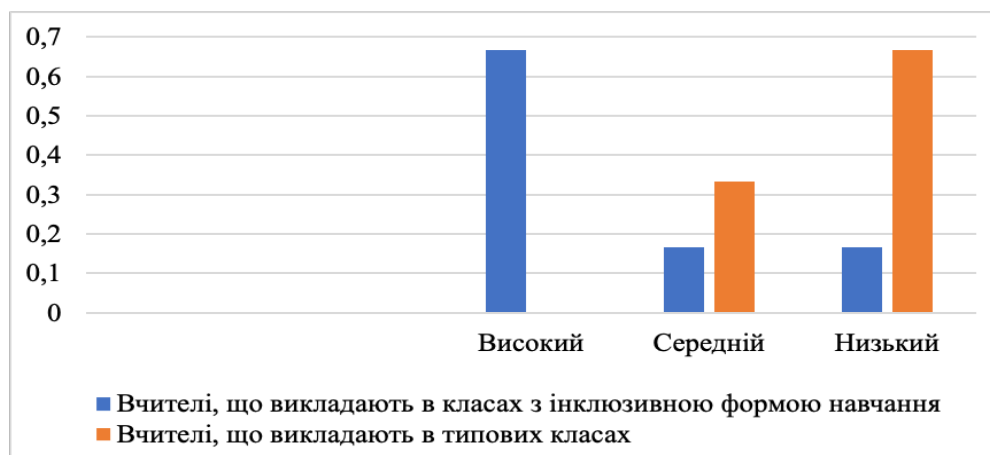


Рис. 1. Результати дослідження стану сформованості інформаційно-цифрових компетентностей вчителів початкової школи в інклюзивному середовищі



Якісний аналіз даних, зазначених у рис. 1, засвідчує, що більше ніж у половини досліджуваних вчителів (66,66 %), які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами, рівень сформованості інформаційно-цифрових компетентностей високий. Це свідчить про інформованість та постійний саморозвиток вчителів у сфері застосування цих технологій в інклюзивному навчанні. Тоді як вчителі, що викладають в типових класах, найбільше мають низький рівень сформованості інформаційно-цифрових компетентностей (66,66 %), і лише трохи більше чверті (33,34 %) – середній рівень. Однак серед вчителів, що викладають у класах з інклюзивним навчанням, все одно є невеликий відсоток тих, хто має рівень на кордоні між низьким та середнім, але в сторону низького рівня (16,67 %). Отже, можна зробити висновок, що у вчителів, які викладають у класах з інклюзивним навчанням результати вищі. Проте, не в усіх рівень сформованості інформаційно-цифрових компетенцій для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами сформований на належному рівні.

Наступним у дослідженні був блок 2. За допомогою даного блоку було отримано відомості про рівні сформованості практичних умінь і навичок застосування вчителями молодших класів інформаційно-цифрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Результати дослідження рівнів якості використання вчителями молодших класів інформаційно-цифрових технологій подано на рис. 2.



Рис. 2. Результати дослідження рівнів якості використання вчителями молодших класів інформаційно-цифрових технологій

Оскільки професійні практичні уміння та навички базуються на професійних компетенціях, з дослідження другого блоку видно закономірні

результати. Майже всі вчителі, що викладають у типових класах (83,33 %) мають майже не сформовані практичні уміння та навички застосування інформаційно-цифрових технологій для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Однак серед вчителів, що викладають у класах з інклюзивним навчанням, більше чверті (33,34%) мають середній рівень сформованості цих умінь та навичок. Це свідчить про недостатню сформованість рівня якості використання інформаційно-цифрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Отже, дослідивши результати констатувального дослідження, спостерігаємо вплив стану сформованості інформаційно-цифрових компетентностей на рівень якості використання вчителями молодших класів інформаційно-цифрових технологій. За результатами констатувального експерименту виявлено, що чим краще сформовані професійні інформаційно-цифрові компетентності, тим кращі результати при застосуванні практичних умінь та навичок, та навпаки. Особливо це помітно на середніх рівнях, бо показники змінюються вдвічі в обох випадках. Таким чином, цілком очевидно, що раціональне використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій залежить від професійної компетентності, зокрема інформаційно-технологічної компетенції педагога, його вміння впроваджувати ці технології в систему навчання кожного учня з особливими освітніми потребами.

Практична значущість використання інформаційно-комунікаційних технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі полягає в тому, що їх можна використовувати в якості компенсаторного, комунікаційного та дидактичного засобу.

Так, Л. Борисенко виокремлює такі шляхи використання інформаційно-комп'ютерних технологій у практиці навчально-корекційної діяльності молодших школярів із особливими освітніми потребами, зокрема [1, С. 27]:

– у компенсаційних цілях (використання інформаційно-комп'ютерних технологій в якості технічної допомоги, підтримки, часткової компенсації або заміщення відсутніх природних функцій, що дозволяє молодшим школярам із особливими освітніми потребами повноцінно долучатись до процесів спілкування й взаємодії);

– у комунікаційних цілях (допоміжні прилади і програмне забезпечення, альтернативні форми зв'язку, що полегшують або уможливають комунікацію у більш зручний спосіб, специфічний для кожного виду функціонального обмеження);

– у дидактичних цілях (сприяють диференціації, задоволенню індивідуальних потреб, особистісному розвитку дітей із особливими освітніми



потребами, розкриттю їх здібностей, повноцінній інклюзії, включенню в освітнє й суспільне середовище) [1, С. 27].

Варто зауважити, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема асистивні технології та допоміжне програмне забезпечення, доцільно добирати з урахуванням специфіки функціональних обмежень функції. Педагогічно виважене й доцільне використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволить учням із особливими освітніми потребами повноцінно включитися в освітній процес, розвивати прийнятні для них індивідуальні освітні стратегії.

Враховуючи результати констатувального експерименту та практичну значущість використання інформаційно-комунікаційних технологій, одним із пріоритетним напрямом діяльності є здійснення фасилітативного методичного супроводу та підтримки вчителів початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. З цієї метою доцільно організувати для них супервізії, які б сприяли опануванню вчителями інформаційно-цифровими компетентностями, що в свою чергу сприятиме зростанню якості використання ними інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. При організації супервізійного навчання акцент також необхідно зробити і на залученні батьків дітей із особливими освітніми потребами як активних учасників команди супроводу до використання інформаційно-комп'ютерних технологій вдома. Особливо актуальним це постало в період дистанційного навчання.

Наступним кроком у підвищенні рівня якості освіти та освітньої діяльності дітей із особливими освітніми потребами є застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Відтак, набуває актуальності оновлення програм для учнів із особливими освітніми потребами, які мають стати частиною інваріантної складової базового навчального плану початкової освіти. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій у компенсаційних, дидактичних і комунікаційних цілях забезпечить підтримку інклюзивного навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу підтримки корекційно-розвиткового навчання у поєднанні з традиційними методиками корекції порушень сприятиме формуванню у дитини адаптивних навичок; забезпечуватиме їх реабілітацію учнів; відкриватиме шлях до вирішення питань постійного контролю за діями в процесі корекції, активізації компенсаторних механізмів людини. Складовими коригувального впливу інформаційно-комунікаційних технологій на учнів із особливими освітніми потребами виступали завдання, які спрямовані були на створення принципово нових байпасних (обхідних) шляхів у процесі формування, розвитку й удосконалення корегованих функцій, на розширення використання

збережених у дитини аналізаторних систем, на створення вчителем ситуацій спілкування й мовлення дітей із особливими освітніми потребами. Зазначені положення роблять інформаційно-комунікаційні технології важливим засобом підтримки корекційно-розвиткового навчання.

Література:

1. Борисенко Л.Л. Впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту. *Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 року). Лисичанськ : ВП «ЛПК ЛНУ» – Лисичанськ : ФОП Пронькіна К.В. 2016. С. 26–28.

2. Горішна Н. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами: переваги та обмеження. *Практичні комунікаційні кейси в інклюзивному освітньому середовищі* : матеріали всеукраїнської науково-практ. конф., м. Київ, 22 лист. 2019 р. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2019. С. 27–39.

3. Запорожченко Ю. Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Т. 15. С. 138–145.

4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20/sp:max50:nav7:font2#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

5. Пасічник В., Шестакевич Т. Інформаційні та комунікаційні технології інклюзивного навчання в Україні. *Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі* : матеріали дев'ятої науково-практ. конф., м. Львів. Львів, 2017. С. 171–176.

References:

1. Borisenko, L.L. (2016). Vprovadzhennja zasobiv IKT v inkljuzivnu osvitu [implementation of ICT tools in inclusive education]. *Proceedings from: Vseukraïns'ka naukovo-praktychna konferentsiia «Sistema nadannja osviti ditjam z osoblivimi potrebami v umovah suchasnoho navchal'nogo zakladu» – The All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «The system of providing education to children with special needs in the conditions of a modern educational institution»*. (pp. 26-28). Lisichans'k : VP «LPK LNU» – Lisichans'k : FOP Pron'kina K.V. [in Ukrainian].

2. Gorishna, N. M. (2019). Viktoristannja informacijno-komunikacijnih tehnologij u navchanni ditej z osoblivimi osvitnimi potrebami: perevagi ta obmezhennja [The use of information and communication technologies in the education of children with special educational needs: advantages and limitations]. *Proceedings from: Vseukraïns'ka naukovo-praktychna konferentsiia «Praktichni komunikacijni kejsi v inkljuzivnomu osvitn'omu seredovishhi» – The All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Practical communication cases in an inclusive educational environment»*. (pp. 27-39). Kiïv : Kiïvs'kij universitet im. B. Grinchenka [in Ukrainian].

3. Zaporozhchenko, Ju. G. (2013). Viktoristannja zasobiv IKT dlja pidvishhennja jakosti inkljuzivnoï osviti [Using ICT tools to improve the quality of inclusive education]. *Informacijni tehnologii v osviti - Information technologies in education*, 15, 138–145 [in Ukrainian].

4. Nakaz Ministerstva rozvitku ekonomiki, torgivli ta sil's'kogo gospodarstva Ukraïni «Pro zatverdzhennja profesijnogo standartu za profesijami «Vchitel' pochatkovih klasiv zakladu zagal'noï seredn'oï osviti», «Vchitel' zakladu zagal'noï seredn'oï osviti», «Vchitel' z pochatkovoï osviti (z diplomom molodshogo specialista)»». [Order of the Ministry of Economic Development,



Trade and Agriculture of Ukraine "On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist's diploma)""]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20/sp:max50:nav7:font2#Text> [in Ukrainian].

5. Pasichnik, V., Shestakevich, T. (2017). Informacijni ta komunikacijni tehnologii inkluzivnogo navchannja v Ukraïni [Information and communication technologies of inclusive education in Ukraine]. *Proceedings from: Vseukraïns'ka naukovo-praktychna konferentsiia «Innovacijni komp'juterni tehnologii u vishnij shkoli» – The All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Innovative computer technologies in higher education»*. (pp. 171-176). L'viv. L'viv [in Ukrainian].